

✓
ӘЛ-ФАРАБИ атындағы ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ
КАЗАХСКИЙ НАЦИОНАЛЬНЫЙ УНИВЕРСИТЕТ имени АЛЬ-ФАРАБИ

«ҚАЗІРГІ МЕКТЕПТЕРДЕГІ БИОЛОГИЯЛЫҚ БІЛІМ» атты
биология пәнінің мұғалімдеріне арналған республикалық
оқу-әдістемелік білім беру семинар

МАТЕРИАЛДАРЫ

17-18 наурыз 2017 жыл

МАТЕРИАЛЫ

республиканского учебно-методического обучающего семинара
«БИОЛОГИЧЕСКОЕ ОБРАЗОВАНИЕ В СОВРЕМЕННОЙ ШКОЛЕ»
для учителей биологии

17-18 марта 2017 года

Алматы 2017

БІЛІМ БЕРУ САПАСЫН БАҒАЛАУДЫ ҚҰЗЫРЕТТІЛІК ТҰРҒЫДАН ҚАРАСТЫРУ

Тусупбекова Г.А., Аблайханова Н.Т., Атанбаева Г.Қ.,
Аблайханова Нурзат Т., Уршеева Б.И., Ыдырыс Ә.
әл-Фараби атындағы Қазақ Ұлттық университеті, Алматы қаласы

Қазіргі заманғы педагогикалық зерттеулерде және жоғары мектеп практикасында білім сапасы проблемасына көп назар аударылуда. Бұл мәселе мемлекеттік деңгейге дейін көтеріліп отыр. «Қазақстан Республикасында білім беруді дамытудың 2010-2020 жылдарға арналған Мемлекеттік Бағдарламасында» білім берудің барлық деңгейлерінің сапасын бақылаудың және бағалаудың қолданыстағы тетігі білім берудің қазіргі нақты жай-күйін толыққанды көрсете алмайтыны, оның басқару үшін кері байланыстың объективті құрпалы бола алмайтындығы аталған. Сондықтан білім жүйесін реформалау барысындағы негізгі міндеттердің бірі ретінде білім сапасын бағалаудың ұлттық жүйесін құру жоспарланып отыр.

Білім сапасын бағалау мәселесі білім мазмұнын бүгінгі күн талабына сәйкес жаңартумен тікелей байланысты. 1995 г. жасалған ЮНЕСКО-ның «Жоғары білімнің реформасы және дамуы» Бағдарламалық құжатында жоғары білімнің сапасы көптеген аспектілермен сипатталатындығын және «сапа» түсінігінің жоғары білімнің барлық негізгі функциялары мен бағыттарын қамтитынын көрсетеді (1).

Қазіргі кездегі білімдік парадигмасының дағдарысының бірнеше себептері бар.

Біріншіден, білім феноменінің қоғамдық практикасымен қатынасының өзгеруі. Қазіргі кезде ақпаратты іздеу және табу кәсіби іс-әрекеттің басымды бағытына айналды.

Екіншіден, болашақ маманға әртүрлі әлеуметтік, өндірістік, экологиялық және т.б. проблемаларды шешу үшін өзінің барлық тұлғалық потенциалын жұмылдыру іскерлігі, білімнің жалпы мәдени фундаменти қажет.

Қазақстанның Болон процесіне қосылуы - біліктіліктердің (квалификация) оқу жүктемелері, оқытудың деңгейлері, нәтижелері терминдерінде, құзырларда сипатталатын жоғары білімнің салыстырмалы және салыстыруға келетін біліктіліктер жүйесін құруын талап етеді.

Жоғары оқу орнындағы білім сапасын бақылаудың маңызды құралдарының бірі - білім бағдарламаларын аккредитациялау.

Аккредитация – қоғамдық және мемлекеттік бақылауды үйлестіретін және білімнің дамуына мүдделі барлық жақтардың қажеттіліктерін ескеруге мүмкіндік беретін білім сапасын бағалау жүйесі.

Институционалдық аккредитация стандарттары (көрсеткіштері) жоғары оқу орындарының іс-әрекетінің тиімділігін өлшеудің мазмұндық негізі болып табылады. Ұзақ уақыт бойы университеттердің жұмысын жеңіл және салыстырмалы түрде қарапайым бағалауға мүмкіндік беретін сандық көрсеткіштер (профессорлар, оқытушылар саны, кітапхана қоры және т.с.с.) пайдаланылып келді. Бірақ кейіннен бұл стандарттар қатты сынға алынып, «критерий» деген ұғыммен алмастырылды. Критерийдің басты айырмашылығы онда сандық көрсеткіштердің емес, сапалық сипаттама түріндегі эксперттік бағалардың болуы.

Бұл жүйеге көшудің әдіснамалық негізі ретінде білім беруді құзыреттілік тұрғысынан қарастыруды алу көп мәселені шешуге мүмкіндік береді.

Көптеген зерттеулерде жалпы білім беруді құзыреттілік тұрғысынан қарастыруда оның басты концептуалды негізі ретінде білім берудің практикалық бағыттылығын айқындап көрсетеді. Оның жалпы принциптері және әдіснамалық ұстанымдары қолданбалы зерттеулерде өз қолданысын табуы керек екендігі аталады (2).

«Құзыреттілік» және «құзыр» ұғымдарының мәнін қарастыралық. Құзыреттілік тұрғысынан қарастырудың бастамасы құзыр ұғымы. «Білімдік құзырды» А.Н.Дахин білім мазмұнын сапалық игеруімен байланысты оқушы тұлғасының даму деңгейі ретінде анықтайды (3). Бұл ұғым туралы Г.Селевко оқушының даярлығы түрінде көрінетін білім берудің нәтижесі, қойылған міндеттерді шешуге мүмкіндік беретін іс-әрекет әдістерін, құралдарын меңгеру, қоршаған ортаны түрлендіруге мүмкіндік беретін білімдердің, іскерліктердің және дағдылардың үйлесу формасы деген пікірді ұстанады (4).

Сонымен, құзыр ұғымы тұлғаның даму деңгейі немесе білім беру нәтижесі ретінде қаратырылады. Біз құзырды білім беру процесінің нәтижесі деген пікірді ұстанамыз. Ал құзыреттілік - құзыр ұғымының туындысы. Сондықтан құзырды, құзыреттілікті білім сапасын бағалаудың негізгі критерийлерінің бірі деп қарастыруымызға болады. Бұл жағдайда білімдер, іскерліктер, дағдылар сырт қалмайды. Керісінше, олар жаңа сапалық мәнде, жаңа жағдайда бақыланады.

Э. Зеер және Э. Сыманюк құзыреттілік тұрғысынан қарастыруды білім мақсатының басымды ориентирлерге - тұлғаның оқуға деген мүмкіндігіне, өзін-өзі анықтауына, өзін-өзі өзектендіруіне (самоактуализация), даралықтың (индивидуальность) дамуы және әлеуметтенуіне бағыттауды айтады. Осы мақсатқа жетудің инструменталдық құралдары жаңа білімдік құрылымдар: құзыреттіліктер, құзырлар және метакәсіби қасиеттер болады. Құзыреттіліктер қорытылған, әмбебап (универсалды) білімдерге қарағанда практикалық бағытталған, әрекеттегі сипатта болады. Сонымен олар құзыреттілікті әрекеттегі білімдер жиынтығы деп анықтайды (5).

А.Ф. Присяжная педагогика ғылымында құзыреттілік - тұлғаның белгілі бір сферадағы функциялары мен уәкілеттігін анықтайтын, оның интегративті қасиеті ретінде қарастылатындығын айтады (6).

Кең спектрде қолданылатын әмбебап құзыреттіліктерді базалық құзыреттіліктер деп атауға болады.

Олардың қатарына төмендегілер енеді:

- жалпы ғылымилық – табиғаттың, қоғамның және адамның іс-әрекеттерінің негізгі заңдарын білу;
- әлеуметтік-экономикалық – экономиканың және ұйымдас-тырушылық әрекеттің негізін білу;
- азаматтық-құқықтық - азаматтық-құқықтық нормалар негізін білу;
- ақпараттық-коммуникациялық – ақпараттық және коммуникация-лық технологияларды білу;
- политехникалық – техника мен технологиялардың жаратылыстану-ғылымилық негізлерін, автоматтандырылған өндірістің, оны басқару және бақылау жүйесінің қызмет ету принциптерін білу;
- арнайы – кәсіби іс-әрекет облысындағы жалпыкәсіби білімдер. (5)

Құзыр ретінде С.Е. Шишов маманның кәсіби іс-әрекетте өзінің білімдерін, іскерліктерін жұмылдыра алу қабілеті, сонымен қатар әрекеттерді орныдаудың қорытылған амалдарын айтады (7). Сонымен, құзыр кәсіби іс-әрекетті қамтамасыз ететін білімдердің, іскерліктердің және дағдылардың кіріктірілген тұтастығы. Яғни, ол - адамның өзінің құзыреттілігін практикада іске асыра алу қабілеті.

Европа Кеңесі жастарды даярлау барысында қалыптастыруды қажет ететін құзырлардың маңызды деген бес тобын анықтады:

- саяси және әлеуметтік құзыр – жауапкершілікті өзіне алуы, басқалармен біріге шешім қабылдауы және оларды іске асыруы, әртүрлі этномәдениеттерге және діндерге толеранттылығы, өзінің мүдделерін қоғамның және өндірістің қажеттіліктерімен үйлестіре алуы, демократиялық институттардың қызметіне қатысуы;
- әртүрлі ұлт, мәдениет, дін өкілдерінің өзара оң қарым-қатынас құруына, адамдардың бірін-бірі түсінуіне және сыйласуына қажетті мәдениетаралық құзыр;
- әртүрлі тілдерде жазба және ауызша қатынас жасау технологиясын меңгеруді анықтайтын коммуникативтік құзыр;
- ақпараттық технологияларды меңгерумен және БАҚ тарататын әлеуметтік ақпараттарға деген сыни көзқараспен сипатталатын әлеуметтік-ақпараттық құзыр;
- жеке құзыр - өзінің білім деңгейін тұрақты түрде жетілдіріп отыруға даярлығы, өзінің тұлғалық потенциалын іске асыруға қажеттілігі, өзін-өзі дамытуға, жаңа білімдер мен іскерліктерді өзіндік меңгеруге қабілеттілігі (8).

Метакәсіби қасиеттер тұлға психологиясымен тығыз байланысты. Тұлға іс-әрекетінің интегративтік сипаттамасы оның қабілеттері – іс-әрекетті орындаудың нәтижелілігін анықтайтын даралық-психологиялық ерекшеліктері. Қабілеттің жалпы және арнайы түрлерін ажыратады. Жалпы қабілеттер адамзат іс-әрекетінің жетекші формаларын орындаумен байланысты болса, арнайы қабілеттер іс-әрекеттің жеке түріне қатысты. Осыларды негізге ала отырып метакәсіби қасиеттердің екі тобын бөлуге болады:

1) әлеуметтік-кәсіби іс-әрекеттердің көптеген түрлерін орындауға қажетті кең ауқымда қызмет ететін танымдық, реттеушілік (регулятивный) және коммуникативтік қасиеттер;

2) белгілі бір кәсіп типтеріне қатысты (мысалы, «адам-адам», «адам-техника» және т.б.) тар ауқымда қызмет ететін қасиеттер.

«Адам-адам» типіне жататын кәсіп түрлеріне эмпатия, рефлексивтік, толеранттық, коммуникабельдік, әлеуметтік интеллект сияқты қасиеттердің маңызы зор (5).

Білім беру мақсаты жоғарыда аталған үш құрылымдық компоненттерді қамтуы керек. Олар білім беру сапасын анықтаудың критериилері болады. Әрине, әр кәсіп саласына қатысты кәсіби құзыреттерді анықтау мәселесі әлі де зерттеуді қажет етеді. Дегенмен бұл салада алынған нәтижелер де бар.

Мысалы, А.Дорофеев көптеген жұмыстарда көрсетілген техникалық мамандықтарға қатысты кәсіби құзыреттіліктердің тізбесін келтіреді:

- 1) өзекті біліктілігі (кәсіби облыстағы білімдері, іскерліктері, дағдылары, қазіргі заманғы компьютерлік ақпараттық технологияларды меңгеру қабілеті);
- 2) когнитивтік даярлығы (жаңа білімдерді, технологияларды іс-әрекеттік деңгейде игеру, ғылыми ақпаратты іздеу, меңгеру және қолдану қабілеті, өзі оқуы және басқаны оқыту іскерлігі);
- 3) коммуникативтік даярлығы: тілдерді (ана тілін, шетел тілдерін, арнайы ғылым және кәсіби тілдерді) білуі, кәсіби қарым-қатынас орнату және т.б.;
- 4) өндірісті рационализациялау және ізгілендіру мақсатымен техникалық-экономикалық, экологиялық-бағдарлық талдау әдістерін меңгеру;
- 5) креативтік даярлық;
- 6) кәсіби облысының дамуының негізгі бағыттарын және тенденцияларын түсінуі;
- 7) инженерлік іс-әрекетке деген саналы позитивті қатынас;
- 8) тұрақты және дамымалы кәсіби маңызды тұлғалық қасиеттердің қалыптасуы (9).

Г.А.Ларионова кәсіби-педагогикалық құзыреттілікті зерттей келе оны кәсіби іс-әрекет аясындағы құзырлар көлемін анықтайтын жүйелі ұғым деп көрсетеді (10).

Сонымен, қорыта келе білім беру сапасын бағалауды құзыреттілік тұрғысынан қарастыру - білім беру мақсатына, білім мазмұнына, білім беру процесіне жаңа сапалық тұрғыдан, болашақ маманның кәсіби іс-әрекетке даярлығы (кәсіби маңызды тұлғалық қасиеттерінің дамуын, іс-қимылдағы білімдерді, іскерліктерді және дағдыларды игеруін) тұрғысынан баға беруге мүмкіндік береді. Ол өз кезегінде білім берудің сапасын қамтамасыз етудің бір кепілі.

Әдебиеттер

1. Сенашенко, В. ТкачГ. Болонский процесс и качество образования. // Вестник высшей школы. 2003. № 8
2. Андреев А.Л. Компетентная парадигма в образовании: опыт философско-методологического анализа. // Педагогика, 2005. № 4
3. Дахин А.Н. Компетенция и компетентность: сколько их у российского школьника? // Народное образование. 2004. №4
4. Селевко Г. Компетентности и их классификация // Народное образование. 2004. №4
5. Зеер Э., Сыманюк Э. Компетентностный подход к модернизации профессионального образования. // Высшее образование в России. 2005. №4
6. Присяжная А.Ф. Прогностическая компетентность преподавателей и обучаемых. // Педагогика, 2005. №5
7. Шишов С.Е., Агапов И.Г. Компетентностный подход к образованию: прихоть или необходимость? // Стандарты и мониторинг образования. 2002. №2
8. Государственные образовательные стандарты в системе общего среднего образования. Теория и практика / под ред. В.С.Леднева, Н.Д.Никандрова, М.В.Рыжакова. – М., 2002
9. Дорофеев А. Профессиональная компетентность как показатель качества образования // Высшее образование в России, 2005. №4
10. Ларионова Г.А. Компетенции в профессиональной подготовке студентов вуза: Монография. Челябинск, 2004

СПЕЦИФИКА ИСПОЛЬЗОВАНИЯ СИСТЕМНОГО ДИСТАНЦИОННОГО ОБУЧЕНИЯ

Тусупбекова Г.А., Аблайханова Н.Т., Кулбаева М.С.,
Аблайханова Нурзат.Т., Атанбаева Г.К.,Кульмаханбетова Т.К.
Казахский национальный университет имени аль-Фараби

Дистанционная технология представляет одну из успешно работающих альтернатив традиционной модели образования. Кроме того, в условиях Республики Казахстан – страны, население которой распределено на обширной территории, где существует проблема качества образовательного процесса в отдаленных населенных пунктах, данная технология приобретает особую значимость. Создание и развитие дистанционного образования, как принципиально новой формы организации образовательного процесса, обусловлены объективными потребностями развития современного общества. Идея постоянного совершенствования технологии обучения является одной из ключевых в его развитии. При этом следует учитывать, что в истории педагогической мысли прогрессивное изменение технологий образования тесным образом связано с развитием демократических идей, нашедших свое практическое воплощение в индивидуальном подходе, плюрализме мнений, праве выбора учащегося и вариативности обучения /1/. Основная цель дистанционного образования в школе чрезвычайно актуальна: обеспечить учащимся право получения

.....68	Торманов Н.Т., Тулеуханов С.Т., Аблайханова Н.Т., Кулбаева М.С. Дамыта оқыту технологиясын физиология, биофизика және хронобиология пәндерінде қолдану жолдары.....	136
және70	✓ Аблайханова Н.Т., Тусупбекова Г.А., Аблайханова Н.Т., Басығараев Ж.М., Атанбаева Г.Қ., Жаманбаева Г.Т. Кредиттік оқыту жүйесінде оқыту үрдісінің тиімділігін арттыру мәселелері.....	139
.....72	Ыдырыс Ә., Абылайханова Н.Т., Мухитдинова Т.М., Тусупбекова Г.А., Аблайханова Н.Т., Басығараев Ж.М. Шет елден келген студенттерді университет жүйесінде бейімдеу мәселелері.....	140
ық74	Торманов Н.Т., Аблайханова Н.Т., Уршеева Б.И. Сөз – білім сапасын арттырудың кепілі.....	142
ары76	Жубаназарова Н.С., Мухитдинова Т.М. Методы совершенствования самостоятельной работы студентов в условиях кредитной системы обучения.....	143
.....78	Еланцев А.Б., Швецова Е.В., Аблайханова Н.Т. Проблемы подготовки биологов при дистанционный форме обучения.....	144
.....80	✓ Еланцев А.Б., Маутенбаев А.А., Атанбаева Г.Қ., Құрманалиев С.Қ. Использование методов дистанционного образования в подготовке специалистов по специальности «Физическая культура и спорт».....	145
ғына81	Mautenbaev A.A., Suleimenova R.A., Moldakhanova L., Bekebayeva M. O. Results for the use of case-study method in teaching «Zoology» secondary schoolchildrens.....	146
ының86	Тусупбекова Г.А., Аблайханова Н.Т., Тулеуханов С.Т., Абылайханова Н.Т., Уршеева Б.И., Ыдырыс А., Ахметова А.Б. Инновациялық іс-әрекетті педагогтың жүзеге асыру ерекшеліктері.....	147
інің89	✓ Тусупбекова Г.А., Аблайханова Н.Т., Атанбаева Г.Қ., Абылайханова Н.Т., Уршеева Б.И., Ыдырыс Ә. Білім беру сапасын бағалауды құзыреттілік тұрғыдан қарастыру.....	150
.....92	✓ Тусупбекова Г.А., Аблайханова Н.Т., Кулбаева М.С., Абылайханова Н.Т., Атанбаева Г.Қ., Кульмаханбетова Т.К. Специфика использования системного дистанционного обучения.....	152
.....96	Тусупбекова Г.А., Аблайханова Н.Т., Кулбаева М.С., Абылайханова Н.Т., Кульмаханбетова Т.К. Содержание научно-исследовательской работы студентов.....	154
.....98	Ерназарова Г.И., Нармұратова М.Х. Мектеп оқушыларының ғылыми-практикалық конференциясын ұйымдастыру технологиялары.....	157
.....100		
.....102		
.....105		
нін108		
оны111		
ку113		
Н.Т.114		
.....117		
анып119		
.....122		
.....124		
.....128		
.....132		